

Választóvonalak és igazodási pontok

A Világtörténet 2017. évi harmadik száma olyan tanulmányok gyűjteményét adja, amelyek földrajzi, kulturális vagy ideológiai határmezsgyék kialakulásáról, átlépéséről, illetve azok lebontásáról szólnak. A választóvonalak átlépésével olyan új eszmék és politikai struktúrák felbukkanásának, illetve betüremkedésének lehetünk tanúi, melyek a későbbiekben követendő modellként szolgáltak.

A Német Lovagrend és a középkori Európa legkésőbb keresztény hitre tért állama, Litvánia között fennálló 14. századi kapcsolatokat leginkább a két fél egymás ellen vezetett katonai akciói határozták meg. A folyamatos harcok ellenére a szemben álló felek között kulturális téren értékrendi és világnézeti tartalmak átadásával és befogadásával is számolnunk kell. Ennek leglátványosabb és legforrásgazdagabb vetületét tárja fel Pósnán László tanulmánya, mely a litván vezető rétegnek az európai lovagi harcmódorra történő áttérését és a lovagi kultúra átvételének folyamatát mutatja be.

Vincze Dániel munkájában azt vizsgálja, hogy az öreg kontinens hírei a 16–17. század fordulóján miként jutottak el a több ezer kilométerre fekvő Újvilágba, és azok hogyan befolyásolták a kolóniák lakosságának életét. A szerző külön figyelmet szentel annak a kérdésnek, hogy Új-Angliában miért tanúsítottak kitüntetett figyelmet Thököly Imre fellépése vagy a Rákóczi-szabadságharc eseményei iránt.

Sashalmi Endre figyelme Oroszország vizuális ábrázolásának változása felé fordul. A kérdés szempontjából Nagy Péter cár uralkodására vízvázlasztóként tekinthetünk a politikai gondolkodás és az ikonográfia nyugatosodási folyamatának következtében, ugyanakkor a mindenkori cár és Oroszország házasságának metaforája Pétert követően, a női uralkodók hatalomra kerülésével átlényegült.

A 18. század nyitányaként a spanyol örökösödési háborúban kicsúcsosodó választóvonal a Habsburg és a Bourbon-párti dinasztikus érdekek között a Spanyol Monarchia itáliai területein is érzékelte hatását, akárcsak a háborút lezáró utrechti béke, amely szintén határvonalat jelentett a spanyol jelenlét konszolidációja és annak gyors összeomlása között. Antonio Álvarez-Ossorio Alvarino munkájában azt kutatja, hogy a hirtelen lezajló változások közepette milyen fejlődési lehetőség kínálkozott az itáliai társadalmi elit számára.

A 19. század második évtizedében, a mai Argentína területén lejátszódó forradalom előképét az eddigi kutatás egyértelműen a francia, illetve az észak-amerikai

politikai modellekben kereste, José Emilio Burucúa és Fabián Alejandro Campagne írása azonban hitelt érdemlően bizonyítja, hogy az Atlanti-óceánon nem csupán a közelmúlt francia felvilágosodásának eszméi keltek át, de az időben jóval korábbi németalföldi szabadságharc törekvései és szellemisége is igazodási pontot jelentett.

Radoslav Raspopović tanulmánya Montenegró különleges helyzetét vizsgálja a 19. század közepétől az első világháborúig, mely időszakban a fejedelmek az ország függetlenségének nemzetközi elismertetésére, majd pedig bizonyos vezető szerepre törekedtek a balkáni geopolitikai térben. Elemezi azokat a helyzeteket, amikor a kis állam Petrović-házból származó uralkodói, akiknek külpolitikája alapvetően a szintén ortodox Oroszországra támaszkodott, Franciaország vagy az Osztrák–Magyar Monarchia személyében más patrónust kerestek.

Csaplár-Degovics Krisztián arra keresi a választ, hogy a centrum és periféria viszonyában milyen igazodási pontot jelenthetett az 1913-ban megjelent első magyar–albán szótár, miközben arra is fényt derít, hogy az albanológia szülőföldjén, vagyis az Osztrák–Magyar Monarchia területén miként formálódott ki két albanológiai iskola, s hol húzódott választóvonal a kifejezetten magyar és az osztrák–magyar diszciplína között.

Veszprémy László Bernát írásának hőse, Menahem Begin, Izrael első jobboldali miniszterelnöke a 20. századi történelem egyik legmegosztóbb személyeként maga a megtestesült választóvonal, de vajon az ellenfelei és hívei által különféleképpen, így „cionista terroristaként”, „fasiszta náciként”, illetve „tudós szabadságharcosként” jellemzett politikus felívelő életútját övező legendák összhangba hozhatók-e a forrásokkal?

Visszhang rovatunkban Tringli István beszámolója olvasható három, a reformáció ötszázadik évfordulója kapcsán rendezett kiállításról. Mindhárom kiállítás a reformáció kezdeteire helyezte a hangsúlyt, a berlini egyike volt a német nemzet központi nagy rendezvényeinek, a stralsundi a pomerániai város reformációját mutatta be, míg a rostocki Mecklenburg tartományét.

CONFINES AND POINTS OF ADJUSTMENT

The third issue of *Világtörténet* in 2017 offers a bunch of papers that deal with the emergence, crossing and deconstruction of geographical, cultural or ideological border zones. Along the lines of division one can perceive the intrusion of such new ideas and political structures which later served as examples to follow.